

УДК 130.2:8123

ЯКИМЧУК О.І.,
аспірант Національного педагогічного університету імені
М.П.Драгоманова (Київ, Україна)

ПСИХОЛОГІЯ УТВЕРДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ (СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС)

Аналізується психологія формування державної мови в контексті національного виховання особистості; автор виходить з того, що кожен народ має свою мовну картину світу, в якій виявляється ментальність, характер особистості, психологія її ставлення до людей, предметів і діяльності; головна риса психології виховання особистості засобами мови відслідковується через розуміння органічного зв'язку нашої мови народу з його психологією, характером світосприймання, історією, культурою, врешті, з природою, де живе етнос; як багатонаціональна держава Україна характеризується взаємодією ментальностей і мов; державна ж мова може бути впроваджена лише через толерантне ставлення до мов національностей і культур; при цьому, в державі мають вільно функціонувати декілька мов регіонального статусу.

Ключові поняття: людина, особистість, освіта, культура, психологія, мова, виховання.

Мова народу є найважливішим компонентом його комунікативності та культури. Вона виникає разом із утворенням етноспільноти й одночасно є умовою її спілкування, ідентифікації та існування. Тому не дивно, що в процесі утворення, функціонування та зміцнення національної держави мовна політика не лише активно служить досягненням цієї мети, але й є засобом формування в суспільстві базових цінностей його існування [12, с. 3]. Утвердження української мови як державної мови в незалежній Україні співпали з інтеграційними процесами України в Європу, української культури в зарубіжну культуру. Інтеграція не означає денаціоналізацію, яка є характерним явищем для сучасних соціально-економічних умов української держави. В інтегрованому світі багатомовними можуть бути люди, залежно від їх лінгвістичного дару, а не цілі суспільства.

Мова є одним з основних засобів консолідації нації. Для консолідації суспільства важливе значення має становлення державного статусу української мови в усіх сферах суспільного життя українського народу. Державна мова – це не одна з мов, яку добровільно обирають чи не обирають громадяни для свого виробничого, громадського чи особистого життя. Це мова, яка повинна бути пріоритетною в суспільному житті української нації [8, с. 95].

У радянські часи культивувалася народницька, культурно-фольклорна свідомість українців, і ця свідомість затримувала мовно-національну нівеляцію українців в «єдиному радянському народі». Сьогодні замість народницької потребуємо формування українознавчої свідомості, українознавчого світогляду. Українознавчий світогляд – це система поглядів на життя, природу і

суспільство, детермінована концептосферою «Україна». Іншими словами, українознавчий світогляд охоплює центри українознавства, визначені П. Кононенко: Україна – етнос, Україна – природа, Україна – мова, Україна – історія, Україна – нація, Україна – держава, Україна – культура [7, с. 15]. Отже, вивчення рідної мови, історії, природи, розкриття найкращих досягнень духовної і матеріальної культури народу, його традицій, звичаїв, обрядів, народних ремесел має бути не лише джерелом знань, а й незмінним засобом формування національної свідомості.

Подолання відчуження людини від її істинної сутності, формування духовно розвиненої особистості в процесі історичного розвитку суспільства не відбувається автоматично. Воно потребує зусиль з боку людей і ці зусилля спрямовуються як на створення матеріальних можливостей, об'єктивних соціальних умов, так і на реалізацію нових можливостей духовно-морального розвитку людини, які відкриваються на кожному новому історичному етапі. В цьому двоїстому процесі реальна можливість розвитку людини як особистості забезпечується всією сукупністю матеріальних та духовних ресурсів суспільства [16, с. 44]. Саме тому нова соціальна ситуація потребує переосмислення мети виховання, провідних теоретико-методологічних принципів, змісту, форм організації, критеріїв ефективності для формування національної свідомості

Визначення головної мети національного виховання, його принципів і основних напрямів, а також форм, засобів і методів його здійснення потребує досить чіткого уявлення про особливості національних і соціальних рис українського народу, шляхи й розвиток менталітету українського етносу. Основними завданнями, які стоять перед фахівцями, що досліджують та вивчають проблеми національного виховання сьогодні є розробка теоретичних та методологічних положень з проблем національного виховання, адекватних вимогам національної школи та відповідних інституцій Української держави на сучасному етапі; переосмислення мети виховання, форм організації відповідно до потреб часу та завдань суверенної України; створення цілісної системи національного виховання, яка являє собою логічний взаємозв'язок між національною культурою, мовою, наукою, освітою, традиціями, вірою; обґрунтування необхідності введення у зміст виховання національного компонента, тісно пов'язуючи його із загальнолюдськими цінностями, тобто засвоєння цінностей рідного народу та культурних надбань інших народів; розкриття механізмів передачі етнокультурних традицій у процесі виховання молоді [1, с. 9].

При виконанні даних завдань треба пам'ятати, що у кожного народу – своя мовна картина світу, тобто в мові виявляється ментальність, і водночас мова формує, забезпечує оригінальний, неповторний погляд на світ представників різних народностей. Українознавчий світогляд розкриває зв'язок мови народу з його психологією, характером світосприймання, історією, культурою, врешті, з природою, де живе етнос. Формуючий вплив на українознавчий світогляд мав тісний зв'язок народу з природою. Українці

проявляли високий рівень толерантності до довкілля. Домінантною рисою взаємовідносин людини і природи було гармонійне співжиття з нею, раціональне використання її ресурсів. Природі належить значна роль в ідентифікації українського етносу-нації. Вона – і лоно, і мати, і годувальниця, і захисниця. Людині природа додає широту світосприйняття та світорозуміння, глибину емоцій і роздумів, державно-інтелектуального ставлення до навколишнього світу. Саме природа зумовлювала обрядовість, а далі й характер віри, нахил до споглядальності, аналізу та самоаналізу, що неминуче веде до мистецької творчості (енергії самовираження). Різноманітність, багатство природи спонукало й до різноманітної виробничої діяльності (хліборобів, скотарів, рибалок, чумаків, ремісників, зброярів), до воїнської та інтелектуальної життєдіяльності. Природа історично виробила етнопсихологічні константи, які і впливають на формування світогляду українського народу [15, с. 97].

Синтезуюча, інтегральна роль мови виявляється на рівні формування українознавчого світогляду через мовну стійкість підростаючого покоління. Українознавчий світогляд людини пов'язаний з її мовною стійкістю, і навпаки – мовна стійкість засвідчує наявність українознавчого світогляду в кожного громадянина держави. Нині основу поняття «мовна стійкість» визначають такі чинники, як авторитет української мови, усвідомлення внутрішньої потреби спілкуватися й пізнавати світ засобами рідної мови, заперечення мовного відступництва у будь-яких його проявах, прагнення позбутися монополії суржику, турбота про високу культуру спілкування.

Важливо правильно зрозуміти проблему формування мовно-національної свідомості українців, яка полягає не в тому, «що люди не усвідомлюють значення мови в процесах державотворення, а в тому, що зруйновано суспільний ґрунт засвоєння української мови, втрачено національні орієнтири в збереженні національної культури й мови, зруйновано мовне середовище, яке безпосередньо визначає пріоритети і практично сприяє виробленню мовного автоматизму, засвоєнню мовного коду» [17, с. 103].

Процеси державотворення зумовлюють формування нових рис національної свідомості, потребу виховання державницького мислення, а відповідно вироблення нових стандартів як у мовній практиці, так і в поведінці. Мова є універсальним феноменом буття і свідомості української нації, а стан морального здоров'я нації вимірюється ставленням до мови [15, с. 94]. Сьогодні точиться багато дискусій навколо мовного питання, оскільки воно постає засобом маніпуляції суспільною свідомістю та зброєю у боротьбі за політичну владу. Але на цьому етапі, перед прийняттям будь-яких рішень стосовно мовного питання важливо зрозуміти, що через мову відбувається ідентифікація людей з державою, культурою представниками і носіями яких вони є. В. Крисаченко, називаючи ознаки ідентифікації українського етносу, зазначає: «Самовизначення досягається за допомогою, наприклад, релігії, мови, способу господарювання, але найрозвиненіша його підстава – політична, тобто створення певних інституцій (центрального управління, армії, суду, фінансів

тощо), котрі і дозволяють реалізувати цілі та цінності певного етнокультурного соціуму чи, принаймні, його активної та діяльної частини» [11, с. 7]. Дослідник справедливо акцентує увагу на вагомості політичного самовизначення (існування держави), яке відкриває для етносу шлях розвитку його духовної і матеріальної культури.

У вирішенні мовного питання, таким чином, не може бути іншого вектору, крім спрямованість на зміцнення єдиної державної української мови, бо як писав великий педагог К. Ушинський у статті «Рідна мова»: «Мова народу – кращий, що ніколи не в'яне й вічно розпускається, цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії. У мові одухотворяється весь народ і вся його батьківщина, – в ній втілюється творчою силою народного духу в думку, у картину і звук небо вітчизни, її повітря, її фізичні явища, її клімат, її поля, гори й долини, її ліси й ріки, її бурі і грози – весь той глибокий, повний думки й почуття, голос рідної природи, який лунає так гучно в любові людини до її іноді суворой батьківщини, який відбивається так виразно в рідній пісні, в рідних мелодіях, в устах народних поетів... Мова – найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, живущі та майбутні покоління народу в одне велике, історичне живе ціле». І тому «коли зникає народна мова, – народу нема більше!.. Поки жива мова народна в устах народу, до того часу живий і народ. І нема насильства більш нестерпного, як те, що хоче відняти в народу спадщину, створену незчисленними поколіннями його віджилих предків. Відберіть у народу все – і він усе може повернути; але відберіть мову, і він ніколи більше вже не створить її; нову батьківщину навіть може створити народ, але мови – ніколи: вимерла мова в устах народу – вимер і народ» [7, с. 135]

Іншим чинником культурно-історичного розвитку наряду з мовою є національні традиції, звичаї, герої. Психологія сприйняття відроджуваних культурно-національних традицій та героїв може бути визначена через аналіз введення національного країнознавства та відродження національної історії. Збереження, розвиток і збагачення національних цінностей і традицій у всіх сферах духовної культури суспільства, особливо в сфері освіти та виховання, стають актуальними у світлі проблеми подальшого реформування вітчизняної школи з орієнтацією на зміцнення її своєрідності і самобутності на основі єдності національних і загальнолюдських ідеалів. Найбільш значимі і перевірені часом національні цінності освіти, органічно включаються у загальнолюдські цінності і навпаки; національні цінності освіти, як і загальнолюдські – не статичні, а історичні, тобто знаходяться в постійному розвитку і зміні під впливом змін у русі певної суспільної форми, соціально-економічних і культурних умов даної країни; всі найбільш значущі досягнення духовної культури, літератури і мистецтва, науки і техніки, матеріального виробництва тієї чи іншої країни за допомогою відображення їх у змісті освіти набувають значення його національних цінностей і активно впливають на формування громадянськості і патріотизму підростаючих поколінь. Одним з вирішальних умов такого функціонування національних цінностей освіти слід

визнати їх чітку гуманістичну спрямованість і демократичну сутність (зв'язок з народними витоками) і повне, рішуче розмежування з будь-якими проявами націоналізму і шовінізму [13, с. 5]. Національні цінності освіти та культурно-національні традиції суспільства повинні бути взаємопов'язані, що відбувається у освітньому просторі. Однак, освітній простір, як складова суспільства формується не сам по собі. У його створенні велике значення має спеціально організована людська діяльність, завдяки якій формується простір процесів і понять з їх практичною реалізацією й осмисленням. Освітній простір перетворюється на місце осмислення й усвідомлення розмаїття культурних дискурсів, розуміння й осмислення особистісних і культурних надбань, розв'язання проблем і конфліктів у процесі людської взаємодії шляхом діалогу та співробітництва, побудови життєвої перспективи тощо. За таких умов функція освітнього простору полягає у формуванні інтелектуальних зв'язків, що дають індивідам можливість для прояву й реалізації когнітивних здібностей, культурних та індивідуальних схем поведінки впродовж усього життя. У суспільстві завжди є носії знань і вірувань, що утворюють онтологічний (осягнення буття розумом або інтуїцією) компонент [14]. Як зазначав Г. Челпанов, з психологічного погляду відомо, що найхарактерніша ознака простору полягає в уявленні про нього як про складений з окремих елементів, кожен з яких існує незалежно від іншого й водночас разом з іншим [15, с. 31]. Адже ми не можемо сприймати речі інакше, ніж як у зв'язку з простором. Тому поняття простору є необхідною логічною умовою сприймання зовнішніх речей як джерела й можливостей пізнання. Поняття освітнього простору перетинається з поняттям національного простору, а освіта є потужним фактором формування суспільної свідомості, тому реформування освіти має відбуватися у бік створення умов для національно-культурного відродження.

Водночас ідеї реформування освіти оформились у важливу психологічну тезу О. Асмолова – перехід від культури корисності до культури гідності [2]. Культура гідності передбачає розвиток науки, орієнтованої на долі особистості, на те, що стоїть за кожною особистістю як індивідуальністю – мінливість, непередбачуваність, варіативність. Непередбачуваність особистості розуміється в позитивному сенсі: не як механічна адаптація до створених умов, а як пошукова активність та перетворення цих умов для розвитку особистості і суспільства. У цьому контексті освіта України повинна постати як освіта гідності, спрямована на розвиток особистості, здатної здійснювати значні перетворення в суспільстві з метою його визначного місця у світовому просторі [4, с. 153].

На шляху набуття спільної громадянської ідентичності конструктивну роль може відіграти державна політика, спрямована на розбудову символічного простору держави, який включає ієрархію атрибутів національної самоідентифікації. Поряд з національною мовою, національними кодами та символами, історичним міфом та героїчним олімпом нації, окреме місце у структурі державної символосфери належить цілісному образу країни. Адже в ситуації, коли геокультурна регіональна специфіка перетворюється на фактор

суспільного розколу, політика організації символічного простору держави є одним з практичних шляхів до формування спільноти [6].

На шляху подолання розриву світоглядних засад, нівеляції цінностей, втрати духовних орієнтирів у сучасному українському соціумі важливого значення набуває дослідження позачасових носіїв культури, своєрідних вертикальних інформаційно-енергетичних структур, які пронизують історичний процес від найдавніших часів до сучасності. Непересічне значення серед них має архетип культурного героя як магістральна метаструктура духовної традиції будь-якої епохи. Тим більше, що у свідомості сучасної людини надто глибоко укорінилася віра в надприродного героя-захисника, який за своїми сутнісними рисами співпадає з образом міфічного першого героя. Досвід минулого століття засвідчує, що ідеологія й пропаганда у тоталітарних режимах ґрунтується на експлуатації образу культурного героя. Для цього штучно створювалися героїчні пантеони, насаджувалася образ рішучого, безкомпромісного героя – справедливого поборника суспільних і національних ідеалів. Натомість його супротивник безапеляційно зображувався носієм абсолютного Зла. Оскільки у діях героїв будь-якої історичної епохи чітко простежується незворотній внутрішній потяг до цілеспрямованої зміни суспільного і природного середовища. Досягнення поставленої мети, часто ефемерної, згубної для самого суб'єкта, уявляється йому ціннішим за власне життя. А відтак, у його вчинках у тій чи іншій мірі простежуються риси як конструктивної, так і деструктивної діяльності, що визначає її неоднозначний, суперечливий характер [5, с. 3].

Своєрідним аспектом у процесі відродження української нації є міф і національні архетипи, які реалізуються зокрема через національний міф. Посилену увагу до міфу не як до тексту, а насамперед як до міфічної свідомості, а також активізації глибинних архетипічних структур колективного несвідомого (особливо національного) можна пояснити двома причинами. Україна перебуває під впливом постмодерного світу, де панує глобалізація, яка стирає всі національні ознаки. Україна перебуває у стані непевності, спровокованому розпадом Радянського Союзу. На думку О. Литвиненко, коли імперія "відпускає" колонію, існує три можливі шляхи розвитку: 1) еліта як і раніше орієнтується на метрополію, щоб продовжити "старі добрі часи"; 2) її змінює національна еліта, але таке можливо лише за наявності в народі нездоланного та відчайдушного прагнення до незалежності, надзвичайно високого визвольного руху, коли незалежність "державна", відбувається імітація зміни; 3) квазінаціональний режим і орієнтація на провідну силу сучасного світу, що спроможна дати ідеологію, визначити стратегію. Другий шлях дослідник вважає найуспішнішим. Якраз у переломні історичні моменти відроджується міфічна свідомість, апелюючи до глибинних архетипів, насамперед національних, коли події стосуються цілої нації, стаючи головною рушійною силою для національного порятунку і відродження національної свідомості. Для втілення таких перетворень необхідно вичленити саме ті архетипи, що мають глибинний національний характер.

Згідно з концепцією Н. Хамітова, архетипи постають результатами внутрішньої комунікації особистостей певної нації. Схожої думки дотримується О. Сліпушко, за твердженням якої, внаслідок тривалого еволюційного розвитку загальнолюдські архетипи стають національними. Саме спорідненість національних і загальнолюдських архетипів, як стверджує С. Кримський, є передумовою вивільнення духовного життя нації із ситуації одноразовості і тлінності у простір вічності [3].

С. Кримський в українській духовній традиції виділяє архетипи Серця, Природи, Софії, Слова. А звернення до архетипів розглядає як особливий методологічний ракурс, в якому завдяки перетворенню минулого у символ твориться смисл майбутнього [10, с. 75]. Культура, на думку С.Кримського, є системою, котра здатна до самоорганізації і розвитку. А саморозвиток завбачує закидання з самого початку вперед у майбутнє усієї потенційної сітки цілого. Подальший розвиток лише актуалізує окремі ланки сітки, розкриваючи потенції цілого за сегментами. Мова йде про наскрізні символічні структури, які за історичної мінливості змісту тематично присутні в усіх фазах історії культури. Однак, звернення до архетипів, продовжує С. Кримський, не означає повернення в минуле. Це особливий методологічний ракурс, в якому завдяки перетворенню минулого в символ твориться смисл майбутнього. Архетипи – це культура поперед нами. Ця культура, що випереджає нас є ймовірною, вся її багатоманітність, різночасові вияви окремих потенційно можливих сегментів залежать від духовних, соціальних, економічних умов. Одні архетипи домінують на певних історичних етапах, інші перебувають у тимчасово законсервованому, зародковому стані.

Враховуючи те, що архетип має наповнюватись власним досвідом (інакше він залишається неживою структурою, адже архетипи є основою міфічного світогляду), то можна говорити про наповнення архетипічних підсвідомих структур саме національною інформацією, яка водночас сприяє і національному відродженню. Це притаманно як кожній окремій людині, для якої особистісна інформація наповнена власним неповторним досвідом, так і для цілого народу, який починає усвідомлювати себе народом, а не частиною якоїсь іншої "маси" (як це було в Радянському Союзі, "советськіє" люди), і водночас стає основою нової світоглядної парадигми, здатної (певно, так буде) вплинути на всесвітнє постмодерне поле і почати його змінювати, що зумовлено прагненням міфу до цілісності [3].

Національно-культурна специфіка українського простору та особливості вітчизняної ментальності подають інший ракурс проблеми стосовно вироблення філософії освіти. Архетипні особливості української психіки різняться окремішністю постаті українця в суспільстві, а особливо в такому утворенні, як держава. Ці психічні переживання відчуження підсилювались і підсилюються історичними умовами становлення української нації, яка внаслідок панування багатьох господарів так і не змогла визнати єдиного з них, натомість почала покладатися лише на себе. При цьому на себе не як на цілісну національну спільноту, а окремішньо на свої особистісні ресурси і сили.

Внаслідок цього українська нація являє собою не відкриту систему, утворену особливостями взаємодії окремих складових (особистостей), що розвивається за рахунок влиття в інші системи (європейський простір), а хаотичну сукупність складових (особистостей), яким важко опинитись у певній структурі з виконанням конкретних функцій у системному розумінні. Тому доки суспільне життя, зокрема українська освіта, не набуде системності у власному просторі, жодне влиття в інші полісистеми не буде плідним для розвитку українського суспільства [3, с. 156].

Відтак філософія освіти в Україні має зосереджуватись на пошуку моделі, яка б долала межі індивідуалістичності української ментальності, наповнюючись цінностями цілісності української нації, її самобутності, і це слугуватиме важливою передумовою розвитку суспільства. Акценти у реформуванні освіти повинні ставитись не на можливостях студентської молоді навчатись і працевлаштовуватись у розвинених країнах світу, а на необхідності високоякісної освіти для відродження власного суспільства, зростання затребуваності різних його сфер у геополітичному просторі [3, с. 157].

Засобами реалізації змісту національного виховання є перш за все, рідна мова, рідна історія, родовід, краєзнавство, рідна природа, національна міфологія, фольклор, національне мистецтво, народний календар, народні прикмети, вірування, релігійно-побутова культура, виховні та національні традиції, обряди, звичаї, національна творчість, національні пріоритети у вихованні дітей [1, с. 9]. Базовим принципом у виховання особистості українця є етнізація – наповнення виховання національним змістом, спрямованим на формування самосвідомості громадянина. Принцип етнізації однаково стосується всіх народів України це: створення можливості всім дітям навчатися у рідній школі, виховування національної гідності та свідомості; відчуття етнічної причетності до свого народу у розвитку національної свідомості особистості виділяють три етапи. Перший етап – етнічне самоусвідомлення, яке є першоосновою, корінням патріотизму. Етнізація дитини починається з раннього періоду життя в сім'ї, з маминої колискової, з бабусиної казки, з участі дитини у народних обрядах, із народної пісні, причетності до народної творчості. У ранньому дитинстві формується культ рідного дому, сім'ї, предків, рідного села чи міста. Фундаментальне значення в процесі етнізації має рідна мова. Другим етапом у розвитку національної свідомості людини є етап національно-політичного самоусвідомлення, який припадає переважно на підлітковий вік і передбачає усвідомлення себе як частини нації. Особливо важливим на цьому етапі є відновлення історичної пам'яті та формування почуття національної гідності. Правильне розуміння понять патріотизму та націоналізму, національно-культурної вартості; почуття національної, расової та конфесійної толерантності формуються на третьому етапі – етапі громадсько-державного самоусвідомлення [9, с. 60].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипець О.О. Особливості виховання національно свідомої особистості на етапі етнізації / О.О. Антипець // Вісн. Чернігівського нац. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка. Сер.: педагогічні науки. – 2011. – Вип. 93.
2. Асмолов А. По ту сторону сознания: методологические проблемы неклассической психологи / А. Асмолов. – М.: Смысл, 2002. – С. 451.
3. Дев'ятко Н. В. Міф як основа відродження національної свідомості через ЗМІ / Н. В. Дев'ятко // [Електронний документ] Електронна бібліотека інституту журналістики. – Режим доступу: journlib.univ.kiev.ua/index.php?act
4. Засекіна Л. Психологічні орієнтири реформування вищої школи в Україні / Л. Засекіна // Соціальна психологія. – 2008. - № 3. – С. 153.
5. Ковтун Н. М. Архетип культурного героя в українській духовній традиції: історико-філософський контекст: Автореф. дис...канд. філос. наук 09.00.05; Київський Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ. – 2008. – 21 с. – С. 3.
6. Кольев А.Н. Политическая мифология: реализация социального опыта / А. Н. Кольев. – М.: Логос, 2003. – С.151.
7. Кононенко П. П. Українознавство: Підручник для вищих навчальних закладів / П. П. Кононенко. – К., 2005. – 680 с.
8. Костриця Н. М. Мова – універсальний феномен буття і свідомості української нації / Н. М. Костриця // Вісн. Черкаського ун-ту. – Сер. Педагогічні науки, 2011. – Вип. 203. – Ч. I. – С. 95.
9. Котляренко С. В. Формування національної свідомості молодого покоління під час вивчення рідної мови / С. В. Котляренко // Вісн. КНУКіМ: Педагогіка. Наукові записки КНУКіМ. – 2009. – Вип. 21. – С. 60.
10. Кримський С. Архетипи української культури / С. Кримський // Вісник НАН України. 1998. – № 7-8. – С. 75.
11. Крисаченко В. С. Україна в цивілізованому світі / В. С. Крисаченко // Українознавство: хрестоматія-посібник: у 2 кн. – К.: Либідь, 1997. – Кн. 2. – С. 7.
12. Куць О. М. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: Монографія / О. М. Куць, В. В. Заблоцький. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – С. 3.
13. Равкин З.И. Национальные ценности образования как ориентиры развития отечественной педагогической аксиологии (идеи и положения к разработке концепции исследования) / З.И. Равкин В. Г. Пряникова // Национальные ценности образования: история и современность: материалы XVII сессии Научного совета по проблемам истории образования и педагогической мысли / под ред. З.И. Равкина. – М.: ИТОП РАО, 1996. – С. 5.
14. Ткач Т. В. Філософсько-психологічна морфологія освітнього простору особистості / Т. В. Ткач // Теоретичні і прикладні проблеми психології: Зб. наук. праць / [За заг. ред. проф. Завацької Н. Є.] – Луганськ: Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля, 2012. - № 1 (27). – С. 194.
15. Челпанов Г.И. Психология. Философия. Образование / Г.И. Челпанов. – М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 1999. – 31.
16. Фельдштейн Д. И. Психология становления личности / Д. И. Фельдштейн. – М.: Международная педагогическая академия, 1994. – С. 44.
17. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія / С. Я. Єрмоленко. – К. : НДІУ, 2007. – С. 103.

REFERENCES

1. Antypecz O.O. Osoblyvosti vyzhovannya nacionalno svidomoyi osobystosti na etapi etnyzacyi / O.O. Antypecz // *Visn. Chernigivskogo nacz. ped. un-tu im. T. Shevchenka. Ser.: Pedagogichni nauky*. – 2011. – Vy`p. 93. – S.
2. Asmolov A. Po tu storonu soznannya: metodologicheskiye problemy neklassycheskoj psyxology / A. Asmolov. – M.: Smisl, 2002. – S. 451.
3. Devyatko N. V. Mif yak osnova vidrodzhennya nacionalnoyi svidomosti cherez ZMI / N. V. Devyatko // [Elektronnij dokument] Elektronna biblioteka instytutu zhurnalistyky. – Rezhym dostupu: journlib.univ.kiev.ua/index.php?act
4. Zasyekina L. Psyxologichni oriyentyry reformuvannya vyshhoyi shkoly v Ukrayini / L. Zasyekina // *Socialna psyxologiya*. – 2008. – # 3. – S. 153.
5. Kovtun N. M. Arxetyp kulturnogo geroya v ukrajinskij duxovnij tradyciji: istoryko-filosofskij kontekst: Avtoref. dy`s...kand. filos. nauk 09.00.05; Kyivskij Nacz. un-t im. T. Shevchenka. – Ky`yiv. – 2008. – 21 s. – S. 3.
6. Kolev A.N. Polytycheskaya myfologyya: realizacyya socyalnogo opita / A. N. Kolev. – M.: Logos, 2003. – S.151.
7. Kononenko P. P. Ukrayinoznavstvo: Pidruchnyk dlya vyshhyx navchalnyx zakladiv / P. P. Kononenko. – K., 2005. – 680 s..
8. Kostrycyia N. M. Mova – universalnyj fenomen buttya i svidomosti ukrajinskoyi nacyi / N. M. Kostry`cyia // *Visn. Cherkaskogo un-tu*. – Ser. Pedagogichni nauky, 2011. – Vyp. 203. – Ch. I. – S. 95.
9. Kotlyarenko S. V. Formuvannya nacionalnoyi svidomosti molodogo pokolinnya pid chas vyvchennya ridnoyi movy / S. V. Kotlyarenko // *Visn. KNUKiM: Pedagogika. Naukovi zapysky KNUKiM*. – 2009. – Vy`p. 21. – S. 60.
10. Krymskij S. Arxetypy ukrajinskoyi kultury / S. Krymskij // *Visnyk NAN Ukrayiny*. 1998. – # 7-8. – S. 75.
11. Krysachenko V. S. Ukrayina v cyvilizovanomu sviti / V. S. Krysachenko // *Ukrayinoznavstvo : xrestomatiya-posibnyk : u 2 kn.* – K. : Lybid, 1997. – Kn. 2. – S. 7.
12. Kucz O. M. Movna polityka v Ukrayini: analiz ta vprovadzhennya: Monografiya / O. M. Kucz, V. V. Zabloczkyj. – X.: XNU imeni V. N. Karazina, 2007. – S. 3.
13. Ravkyn Z.Y. Nacyonalnie cennosti obrazovannya kak oryentyri razvytyya otechestvennoj pedagogicheskoy aksyologyy (ydey y polozhenyya k razrabotke koncepcyy yssledovannya) / Z.Y. Ravkyn V. G. Pryanykova // *Nacyonal`nie cennosti obrazovannya: ystoryya y sovremennost: materyali XVII sessyy Nauchnogo soveta po problemam ystoryy obrazovannya y pedagogicheskoy misly / pod red. Z.Y. Ravkyna*. – M.: YTOP RAO, 1996. – S. 5.
14. Tkach T. V. Filosofsko-psyxologichna morfologiya osvithogo prostoru osobystosti / T. V. Tkach // *Teoretychni i prykladni problemy psyxologiyi: Zb. nauk. pracz / [Za zag. red. prof. Zavackoyi N. Ye.]* – Lugansk: Sxidnoukrayinskij nacz. u-t im. V. Dalya, 2012. – # 1 (27). – S. 194.
15. Chelpanov G.Y. Psyxologyya. Fylosofyya. Obrazovanye / G.Y. Chelpanov. – M. : Moskovskij psyxologo-socyalnij instytut; Voronezh : Yzdatelstvo NPO «MODEK», 1999. – 31.
16. Feldshtejn D. Y. Psyxologyya stanovlenyya lychnosty / D. Y. Feldshtejn. – M.: Mezhdunarodnaya pedagogicheskaya akademya, 1994. – S. 44.
17. Yermolenko S. Ya. Mova i ukrajinoznavchij svitoglyad : monografiya / S. Ya. Yermolenko. – K. : NDIU, 2007. – S. 103.

ЯКИМЧУК О.І., аспірант Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (Київ, Україна)

ПСИХОЛОГИЯ УТВЕРЖДЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ЯЗЫКА КАК ГОСУДАРСТВЕННОГО (СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ И ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС)

Анализируется психология формирования государственного языка в контексте национального воспитания личности; автор выходит с того, что каждый народ имеет свою языковую картину мира, в которой проявляется ментальность, характер личности, психология ее отношения к людям, предметам и деятельности; главная черта психологии воспитания личности средствами языка отслеживается благодаря пониманию органической связи языка народа с его психологией, характером мировосприятия, историей, культурой, наконец, с природой, где живет этнос; как многонациональное государство Украина характеризуется взаимодействием национальностей и языков; государственный язык может быть внедрен благодаря толерантному отношению к языкам национальностей и культур; при этом, в государстве должны свободно функционировать несколько языков регионального статуса.

Ключевые слова: человек, личность, образование, культура, психология, язык, воспитание.

Yakymchuk, Oksana, PhD student of the National Pedagogical Dragomanov University (Kiev, Ukraine)

PSYCHOLOGY OF ASSERTING THE NATIONAL LANGUAGE AS STATE- LANGUAGE (SOCIO-CULTURAL AND POLITICAL DISCOURSE)

The psychology of formation of state language in the context of national education of the person is analyzed; author assumes that every nation has its own language picture of the world, in which appears the mentality, character of people, psychology of attitudes towards people, objects and activities; the main feature of educational psychology of a person appears in understanding of organic connection between our national language and its psychology, character of worldview, history, culture, after all reflecting in nature where ethnic groups live; Ukraine is a multinational state which characterized by the interaction of mentalities and languages; state language can be implemented only through the tolerance of ethnic languages and cultures; thus, the state should have several languages with regional status.

Key words: human, person, education, culture, psychology, language, tutoring.

*Дата надходження рукопису 17.05.2015 року
Рекомендовано до публікації 22.05.2015 року*